

יעקב בורק ואשתו נחמה קרפול.
אם אתה בריא, בנייל 60-70 אתה
חווה את שיא האושר

אביבה לורי | צילום: רלי אברהמי

הדיכאון טוב לעסקנים

ועוד אבחנות מבית יעקב
בורק, האישי שמנסה
להבין ולכתוב למה אנו
עושים את הדברים שאנו
עושים, בדיוק כפי
שאנחנו עושים אותם

אם יעקב בורק אומר שדיכאון טוב לעסקנים, כדאי להקשיב לו. ולא סתם לעסקנים, אלא להשקעות בשוק ההון. בזה יש לבורק ניסיון. הוא יודע דבר או שניים על השקעות. בדיכאון, עושה רושם, הוא מתמצא פחות. אבל זה לא הפריע לו להשקיע בהצלחה בעיקר את כספם של אחרים. במשך תקופה ארוכה היה בורק כוכב טורי הכלכלה. שמו נקשר לממון ולתחכום עסקי. אוורגרין קנדה יש ראל השקעות בע"מ, קרן הון הסיכון שייסד וניהל במשך 18 שנה, גילגלה מחזור השקעות עצום, בשווי של יותר משני מיליארד שקל, בעיקר בטכנולוגיות הייטק. בורסה במקום פרויקט?

"משחית הערך הגדול ביותר בשוק ההון זה הביטחון העצמי, והדיכאון, כידוע, חסרים ביטחון עצמי. הם יודעים שהם לא שולטים במצב. בעלי הביטחון העצמי הגבוה, לעומתם, מעריכים הערכת חסר את מי שעומד מולם. הרי כשמישהו קונה מניה, בצד השני עומד מישהו שמוכר אותה - למה לזלזל בהערכתו, למה לחשוב שהוא לא יודע למה הוא מוכר? הדיכאון אינם מולוילים ביריב. הם משתמשים בדיכאון ככלי עזר אפקטיבי נגד הסחות דעת. הוא מכבה במוח את כל הגירויים שמשבשבים את יכולת הריכוז, מנטרל רעשים ומאפשר להתרכז בעיקר. לדיכאון יש ראיית מציאות טובה יותר, הם לא נוטים לתת משקל יתר למול. נשים הן משקיעות יותר טובות מגברים כי הן פחות בטוחות בעצמן".

על הקשר החיובי בין דיכאון להשקעות כתב בורק פרק שלם בספרו החדש בעל השם האקוויט: "מדוע טיפסי קמיקוזה חובשים קסדות" (עם עובד), שראה אור בחי שבעבר. זהו ספרו השלישי של בורק בארבע השנים

שלומית כהן אסיף. כולם היו בטוחים שבורק יעסוק בפסיכולוגיה או בפילוסופיה, הופתענו מאוד שהוא בחר בעסקים

שלומית כהן אסיף: "מחצית מהבנות בשכבה היתה מאוהבת במורה לספרות והמחצית השנייה בבורק. לא קראנו לו יעקב או יענקל'ה, אלא בורק. זיהינו בשם הזה איזשהו תוקף ועוצמה"

האחרונות. לפני הופיעו, ספר הביכורים, עם שם יצירתי לא פחות, שהיה לרב מכר: "האם שימפי נזים חושבים על פרישה" ו"רעש" (כנרת זמורה ביתן).

המעבר של הדיווח על פועליו מעמודי הכלכי לה לעמודי הספרות היה הדרגתי, והסתיים לפני חמש שנים בערך. ראשיתו כסיפור אקראי וחסר חשיבות לכאורה. בורק כתב פעם הגיג על ערך האמון בעסקים ושחיקתו עם השנים, ושלח לירד חזן "דה מרקר". ההגיג התפרסם והעורכים ביקשו ממנו לכתוב משהו לגיליון הבא. הרעיון מצא חן בעיניו מאוד. מאחורי איש העסקים הקטן הגיח כותב נלהב.

"גם כשהייתי באוורגרין, כתבתי", אומר בורק, "רעשיתי כל מיני רברים לא שגרתיים. הכי נתי שמה שמעניין את האנשים זאת החוויה. חיפ שנו דרכים להעשיר את המפגשים השנתיים של המשקיעים שלנו כדי להפוך אותם לחוויה. באחד הכנסים, שהיה בפאריס, הטסנו מאנגליה את סטיבן הקינג, ולמרות שהתחנתי בפניו שינסה להיות קצת פופולרי, הוא נשא נאום לאקדמיה השוודית למדעים ואף על פי כן אפשר היה לשי מוע זמזום של יתוש בודד ברחוב השכן. כולם היו מרותקים, מתוך הערכה וכבוד למפגן הנחישות האנושית ולכישרון. גם כשניהלנו את אוורגרין כחברה ציבורית, הרד"חות לבורסה, בחלק של דר"ח מנהלים, היו כתובים בנימה אישית".

מאז אותו הגיג בורק הוא בעל טור קבוע בירחון "דה מרקר". הוא כותב על עניינים שמי עסקים אותו כמו תרבות, אמנות, עסקים, פסיכולוגיה ופילוסופיה. הוא גילה את האוטונומיה שמעניקה הכתיבה והסתחרר מעוצמתה; עוצמה משכרת בעלת אנרגיות לא פחות מספקות, כעיי ניו, מסגדית עוד עסקת מיליונים מוצלחת. סופו של התהליך – ובורק מתעקש שהוא תהליך ולא אבחה חרה ביום בהיר אחר – שב-2005 הוא פרש מניהול אוורגרין והתחיל להתמסר לכתיבה, לפי עילות חברתית ולתענוגות אחרים. "עברו שלוש שנים מאז שפרשתי ועד שהרשיתי לעצמי לכתוב כטיפוס ההגירה באנגליה שאני סופר. בהתחלה כתבתי 'איש עסקים', אחר כך כתבתי 'גמלאי'. כשתי המקרים הפקידים היו אדישים ואז יום אחד כתבתי 'סופר' והפקידים מדי פעם פונים אלי,

שואלים על איוה נושאים אני כותב, ואני מרגיש מאוד נוח".

קשיב בשלוש אוזניים

הספרים של בורק עוסקים בכל מה שאנושי. בהבנת מורכבותו של האדם המודרני. בקשר שבין עסקים, פסיכולוגיה, חולשות אנוש כמו נקמה, קנאה, אהבה, אמת ושקר, עושר ואושר, הצלחה וכישלון. הוא כותב בשפה קולחת, מדויקת מאוד, בנובה העיניים. כתיבה אינטליגנטית, מגובה במחקרים ומעידה על ידע רחב בתחומים רבים. ברגע הראשון נמחה שזה עוד אוסף עצות שימיר שיות בנוסח האמריקאי של איך להצליח. אבל זה לא. המונח מאליו מוצג אצל בורק תמיד מנקודת מבט בלתי צפויה. ואולי שימפנוים באמת חושכים על פרישה?

בורק הסופר אינו מתחרט על הפרידה מבורק איש העסקים. "אין לי שום געגועים לעולם הזה ואני לא מסתכל לאחור. איברתי את כל החרות. אני לא מכיר את השמות יותר. מעניינות אותי בעיקר המגמות העולמיות הכלכליות, אבל זה הכל".

אוורגרין נולדה בטיסה טרנסאטלנטית. "באחת הטיסות האינסופיות שמעתי מוויקה, זה היה פס הקול של הסרט 'בלייד ראנר', אחד ממבחני הקבלה לאוורגרין. מי שראה אותו פחות מחמש פעמים, לא התקבל. מוויקה מכשפת של ונגליס. ברקתי איפה הקליטו את זה והתברר ששמו של האולפן היה אוורגרין, בקליפורניה. להרבה רברים קיבלתי השראה בטיסות. אתה מעז יותר כשאתה באוויר".

אבל לא רק בטיסות קיבל בורק השראה. לש"מות החברות שהקים היה לו תמיד יחס אישי עם אסוציאציה פרטית. כמו, למשל, רוובאר, ארק טיק אקו או עפרה נדירה. ליומים צעירים שמי חפשים שמות מציע בורק פתרון פשוט להפליא, את רשימת מירוצי הסוסים באנגליה. "הרבר הכי חשוב בעסקים הוא השם שאנשים נותנים לחברה שלהם. במקום לשבור את הראש ולטוס אלפי ק"י לומטרים בעשרות טיסות, אתה פותח עיתון אני גלי ומוצא שם אוצר בלום של שמות שהושקעה

בהם הרבה מחשבה ואהבה".

בורק, בן 63, נולד בקפריסין, לשם הוגי לו הוריו, ילידי פולין, על ידי הבריטים. לאביו היו אשה וילד שנספו בשואה; הוא שירת בצבא האדום וכך ניצל. אמו ברחה עם אחותה התאומה לאוובקיטן וניהלה שם בית יתומים. הם נפגשו על אדמה גרמניה ונישאו. כבואם ארצה התיישבו בהתחלה בבית נוש ברחוב אילת ביפו, בחרר אחר עם שירותים ומטבח משותפים למשפחות נוספות. כשיעקב היה בן שש הם עברו לחולון.

"זה היה שדרוג מדהים", הוא אומר, "שכני היה פנחס צוקרמן, בשכונה שחקנו ג'ולות אבל הוא לא ידע לשחק ולא נתנו לו לרדת למטה, כי היה צריך לשמוד על האצבעות. ראיתי מול עיני איך נסללה דרכו לתהילה בינלאומית. בגיל צעיר הוא כבר למד אצל מורים פרטיים. אביו היה מוזיקאי וכמו שלפעמים קורה אצל יומים, ילדים מממשים את החיים של הוריהם".

אביו, ברוך, שמת לפני יותר מ-20 שנה, היה צלם. למשפחתו היתה צלמנייה בפולין. בישראל הוא עבד בסוכנות היהודית ואחר כך בבנק שק שור לטוכנות. אמו, שרה, בת 89 היום, היתה מורה לילדים קשי חינוך וכתבה 120 ספרי לימוד וחזרות עבודה. לפני שיצאה לגמלאות ניהלה את בית הספר מטילות בבת ים. יעקב למד בתיכון חרש בחולון והיה חביב המורים והבנות. חברתו לספסל הלימודים היא המשוררת והסופרת שלי מית כהן אסיף.

"מחצית מהבנות בשכבה היתה מאוהבת במורה לספרות והמחצית השנייה בבורק", היא אומרת. "הוא היה הילד הכי יפה בשכבה. היה בו איזשהו קסם ויכולת הקשבה פנטסטית. היתה תחושה שהוא מסוגל להקשיב בשלוש אוזניים. כולם היו בטוחים שהוא יעסוק בפסיכולוגיה או בפילוסופיה. הופתענו מאוד שהוא בחר בעס"קים. עוד לפני שהומצאה המילה מצוינות בורק היה מצוין בגלל מושת הכנפיים שלו. היה תלמיד נפלא. הרגשת שהוא אדם שחושב אחרת ומסתכל על העולם אחרת. לא קראנו לו יעקב או יענקל'ה, אלא בורק. זיהינו בשם הזה איזשהו תוקף ועוצמה. ישבנו המון אצלו בבית ואמו נהגה לעשות עלינו תצפיות ואחר כך השתמשה בחומרים האלה בחר ברות העבודה שהיא כתבה".

אחרי התיכון הלך בורק כעתודאי לטכניון, ללמוד הנדסת תעשייה וניהול, והתגייס לחיל הים. לאחר השחרור הקים חברת יעוץ עצמאית, במסגרתה יעץ ב-83' לרופאים בשביתת הרר פאים הגדולה ונחשב לאחר סימוה, כעבור שישה חודשים, לאסטרטג מוכשר. שמו נלחש על אוונו של שמעון פרס לקראת בחירות 84' כמי שיכול לראגן לו את יום הבחירות. פרס אמנם לא הוביל את המערך לתבוסה בבחירות, אבל גם לא ניצח (הוא נאלץ להקים ממשלה עם הליכוד בראשות יצחק שמיר, עם רוטציה בראשות הממשלה).

בורק, מכל מקום, עשה או את צעדיו הראי שונים על החבל הרק שנמתח מכאן אל יהודי העולם ואל עסקים עתידיים של אוורגרין. פרס העמיד את בורק בראש כוח המשימה הכלכלי, שמטרתו היתה לפתח ולעודד מעורבות של אנשי עסקים יהודיים מהתפוצות, בישראל. "צבי צור (צ'דה) היה יו"ר, אני המנכ"ל", אומר בורק. "היינו מביאים לכאן אנשים וקבוצות עבודה, רצינו לת"רגם את הרצון הטוב של אנשים מצדקה לעסקים. אהבתי את זה כאתגר, בישראל, כאיש עסקים וכיהודי וזוה קיבלתי את ההשראה להקים קרן הון סיכון".

תסמונת האח הבכור

ב-84' נסע בורק להרווארד, לקורס של 14 שבועות בתוכנית לפיתוח מנהלים. "שירונות אינטלקטואלית", הוא קורא לזה, "אחרי חודש אתה מתחיל לרוחק, רואה את העולם במין צבע סגול, מרגיש בפסגת העולם. זאת הדרך הכי מר"

טייסי קמיקזה יפנים. לא כל משימות ההתאבדות הסתיימו בהצלחה

יעקב בורק: "עסקים זה אנשים ואנשים זה החולשות שלהם. אם כולם היו הגיוניים, שום מניה לא היתה זזה. הסיבות שבגללן משקיע מחליט למכור או לקנות מניה, בעיקרון, אמוציונליות"

תקת ומעשירה לקבל ידע. זה הניסיון הכי חשוב שהיה לי. קיבלתי שם ביטחון לעשות דברים שלא ידעתי שיש לי".

סיכון, ישראל היתה שממה. "עוד לא ידעתי לה גיר 'קרן הון סיכון", אומר בורק, "כל מה שרצייתי זה לא להפסיד את הכסף של אלה שנתנו לי אותו. מרוב פחד לא עשיתי שום השקעה בשנה הראשונה. עדיין לא ידעתי שאני רוצה לעסוק בטכנולוגיה. השקעה ראשונה היתה בחברת תכשירים משפחתית, אחר כך השקענו בחברה של ציוד רפואי, היתה לנו פיסה ב'רצועות אחרונות', קנינו את 'שטיחי כרמל' מכונס הנכסים".

אחד המפגשים המרתקים שלו בתחילת הדרך היה עם ראובן הכט, הבעלים של ממגורות דגון בחיפה. בורק ניסה לשכנע אותו להשקיע באורגריין. הכט הרויזיוניסטי, שהצליח לממש את החזון הציניונו בלי השקעות בקרנות הון סיכון, לא כל כך התלהב. "אבל הוא היה מלא רצון טוב ושאל קצת על ההיסטוריה המשפחתית שלי, שאל מתי הוריי עלו לארץ, סיפרתי לו, שאל באיזה אונייה, אמרתי לו 'ב'הכט' (ואין שום קשר בין ההכטים). שאל אותי: 'אתה בטוח?' אמרתי: 'כן, מהמבורג'. וזה גמר את השיחה. הוא רכן לער' זר שלו ואמר בידישי: 'אייין מיליון'".

"הייתי הרוס מזה. התקשרתי לאמא שלי והיא סיפרה שכשהם רצו לעלות לארץ היה דוד אחד שאמר שבריוק יש אונייה בנמל. באותה תקופה לאוניות היתה זהות פוליטית והאונייה הזאת היתה של הרויזיוניסטים, להורי לא היה שום קשר אליהם אבל להכט היה ברור שנפלה כרדיו הוכות לעזור לחברים ותיקים. אז הבנתי שכאשר לאנשים יש רצון טוב, הם מוכנים לתלות אותם על הקולב הכי רעוע. וזה מה שקרה. זה היה שיי עור מאלף. עסקים זה אנשים ואנשים זה החול' שות שלהם. אם כולם היו הגיוניים, שום מניה לא היתה זזה. הסיבות שבגללן משקיע מחליט למ' כור או לקנות מניה הן, בעיקרון, אמוציונליות".

בורק נישא לחברתו מהתיכון עדה, אשת עסקים היום, בעלת דירות להשכרה בפאריס. נולדו להם שני ילדים. אסף, בן 40 שחי בניו יורק, מפתח

משחקי מחשב שיש להם מטרות חברתיות, המציא משחק מחשב לסימולציה על הסכסוך הישראלי-פלסטיני שנקרא Peace Maker (עושה שלום). לירי, בת 35, למדה קולנוע ופסיכולוגיה והיום מורה לשיטת אילכסנדר. לבורק ארבעה נכדים. הוא ואשתו עדה נפרדו. אשתו השנייה היא נחמה קרפול, פסיכולוגית שניהלה את משאבי אנוש, אחת מחברות ההשמה הגדולות בארץ.

אחת השאלות שסיקרנו את בורק במסע הכ' תביה, היתה אם יזמים נולדים או נעשים, ואיזה קשר, אם בכלל, יש בין זימות לסדר הלידה. בורק, בן יחיד, חשב לא פעם איך היו נראים חייו אילו הוא, נשיאים, ראשי ממשלה ושופטים עליונים הם ברובם בנים בכורים, והמורדים הגדולים במדע ובאמנות הם תמיד לא בנים בכורים.

"פרנק סאלוויי, חוקר דרוויניסטי בבסיסו, אמר שבנים בכורים נולדים לתוך הטריטוריה שלהם והם הישגיים, קנאים, אינטנסיביים מבחי' נה רגשית, מגינים על הטריטוריה באגרסיביות רבה. האסטרטגיה שלהם היא דומיננטיות. בנים שניים, לעומתם, מפתחים אסטרטגיה של שיתוף ומחפשים תחומי עניין חדשים. הם מוכנים לקחת יותר סיכונים והופכים ליזמים. הבכורים בוחרים בספורט אינדיווידואלי, השניים עושים באנג'י ומשחקים בספורט קבוצתי".

גם על תוצאות ההצבעה שגזרה את גורלו של המלך הצרפתי לואי ה-16, יש לבורק השגות. אילו עורך־דינו היה מבין דבר או שניים במשמ' עות שיש לסדר הלידה, ומחליף את אחד האחים השניים באסיפה הלאומית, באח בכור, חייו של המלך היו אולי ניצלים. "אף אחד לא חקר את סדר הלידה של 721 חברי האסיפה הלאומית שהשי' תתפו בהצבעה", אומר בורק, "המאבק על ראשו של המלך הוכרע על חורו של קול אחד, ואם עורך הדין של המלך היה מבקש, בטענה טכנית, לה' חליף את אחד מחברי המועצה, המלך הזה היה ממשיך לחיות איתנו עד היום".

למה הבכורים היו לטובתו, לדעתך? "הבכורים הם הדרך כלל שמרנים. האחים השניים מרדנים יותר. הסיכוי של אח שני לקבל

פאול סמית

הזווית של הפנדל

למה רוב השוערים ממשיכים לזנק?

אף שאינם יכולים לדעת לאן ייבעט הכדור בבעיטת 11, רוב שוערי הכדורגל נוקטים יוזמה ובוחרים לזנק לצד זה או אחר. מיקי בר אלי ועופר עוזר מאוניברסיטת בן גוריון ואילנה רייטוב מהאוניברסיטה העברית בדקו 286 בעיטות עונשין במשחקי ליגות בכירות ואליפויות בעולם וראיינו 32 שוערים מקצועיים. מניתוח הנתונים התברר כי ב-93.7 אחוז מהמקרים השוערים בחרו לזנק, ועצרו רק 13.5 אחוז מהכדורים. בשאר המקרים, כאשר השוער נשאר לעמוד במרכזו, נעצרו 33.3 אחוז מהכדורים.

למרות זאת רוב השוערים ממשיכים לזנק. יעקב בורק אומר, שבכך הם נוהגים על פי תיאוריית הנורמה שפיתחו בשנות ה-80 דניאל כהנמן ודייל מילר: אם נקיטת פעולה מסוימת היא נורמה, הרי שאי-נקיטתה נתפסת כאקט שלילי. אם כל השוערים מונקים, ייתפס השוער העומד במרכזו כבטלן. אם השוער המונק יספוג שער, הוא ייתפס כמי שלפחות עשה משהו כדי למנוע זאת. אם הבטלן יקבל גול יגידו שהוא אשם.

את ממצאי המחקר אפשר ליישם לתחומים אחרים, אומר בורק. כשאין צמיחה כלכלית, למשל, הממשלה יכולה להכריז על רפורמות כלכליות, לעתים מיותרות, רק כדי שתיחשב פעלתנית. כך גם בהשקעות בבורסה. ההמתנה לעתים קרובות מורטת את עצביהם את המשקיעים, על אף ההיגיון הכלכלי שברבר, בעוד שקנייה ומכירה תכופות יוצרות אשליה חיובית של שליטה במצב.

תיאוריה חדשנית, גדול פי 7.3 מהסיכוי של אח בכור. אח שני בן 80 שמרן כמו אח בכור בן 24". הקשרים בין אבות לבנים קובעים במידה רבה אם הבן יהיה יזם או נשיא ארצות הברית. "לרוב היזמים שאני מכיר יש בעיה עם אב סמכותי. הוא יוצר לבן רף גבוה, מבלי שהוא מתכוון לכך, וההתמודדות של הבן, מבחינה פסיכולוגית, לא פשוטה. כדי להתנתק מהאב הוא מורד, מפתח דומיננטיות והופך להורה של עצמו. הרבה פע' מים הוא מוותר בכלל על ההתמודדות עם דמות האב. כשאני מראיין יזם, שרוצה שאשקיע בו, אני שואל מה האב עושה ומה הסדר של האחים במש' פחה. חשוב לי לדעת אם הוא כבר עבר את שלב ההתמודדות מול האב, כי אז אני לוקח סיכון אחד פחות. אבל אם אני מראיין בחור צעיר שזה עתה סיים אוניברסיטה ואביו אלוף בצבא, יש לו עדיין משהו להתמודד איתו".

אתה בן יחיד ובכור, אתה אמור להיות שמרן. "אני שמרן. אמרתי ושמרן, אלה לא דברים הפוכים. המושגים שלי לגבי סיכון אולי שונים משל אנשים אחרים, אבל אני לא הרפתקן, וברוך כלל מאוד אופטימי. אם תגיד לי שאיראן נערכת עכשיו להתקפה, אני אמצא בזה משהו חיובי".

השמרנות לא מנטרלת את הנועזות? "מדובר על איזון. אני חושב שהמרכיבים המ' רכויים שמגיעים את הזימות הם אופטימיות וחרי

סר ביטחון שנובצ משריטה עמוקה, מפצע שיש למישהו והוא מקווה לרפוא אותו בעשייה עסקית. מה שקובע זה הסגנון שבו אתה רותם את שני המרכיבים האלה ליומות שלך".

מה הפצע שלך?

"בגיל מוקדם מאוד לקחתי אוטונומיה והבנתי שאני יכול להתגדר בכוחות עצמי".

צריך לנצל כל רגע

עם איזה יום לא תעשה עסקים?

"אם הייתי מראיין מישהו ומגלה שהוא שם בגלל הכסף, הייתי מתרחק ממנו".

כסף זה דבר מנוגזח?

"אני חושב שאת רוב הימים מניע הרצון להיטביע חותם, לממש שליחות במלחמה שלנו בסוף פיות. אנתנו המיין היחיד שנוגרה עליו המודעות להבין את סופיותנו. אין אף יצור אחר שנגדור עליו קונפליקט כזה גורא. והדרך שבה מתמודדים עם זה היא כפולה: בהסחת הדעת ובלהשאיר חותם, שזה הפרתרון הטוב ביותר, לרעתו".

זה מעסיק אותך מאוד?

"המודעות לסופיות איתי כל הזמן. לא אתן לרבע שעה של המתנה למישהו או למשהו לחלוף סתם כך. אני ער מאוד לזה שאין לנו עוד הרבה זמן והמסקנה היא שצריך לנצל כל רגע. כולנו חיים בתחושה של חיי נצח אבל לא יודעים מה לעשות ביום שבת גשום אחר אחרי הצהריים".

בורק הוא איש עסקים נדיר. לא במקרה, כמו השימפנזים שלו, גם הוא חשב על פרישה. יש לו די כסף לחיות נוח עד סוף ימיו והוא החליט להפסיק את המירוץ. לא לבזבז את שארית חייו על לעשות עוד כסף, אלא להתחיל ליהנות ממנו. התנאים הבישילו ובורק, עיבוד עם שותפו, עיפר נאמן, העבירו ב-2005 את הניהול באורגניון לשותפים הצעירים. "לא העברנו אותה במכה אלא בהדרגה", הוא אומר. "אני התכוננת ללהליך הזה כעשור. מבחינתי, האלטרנטיבה שלא חיי אשבח משקיעים או חברות, קסמה לי מאוד. מישהו שאל אתי: 'אריך לפרוש עשיר?' אברתי לו שבתרבות שלנו יותר קשה לפרוש מאשר להיות עשיר".

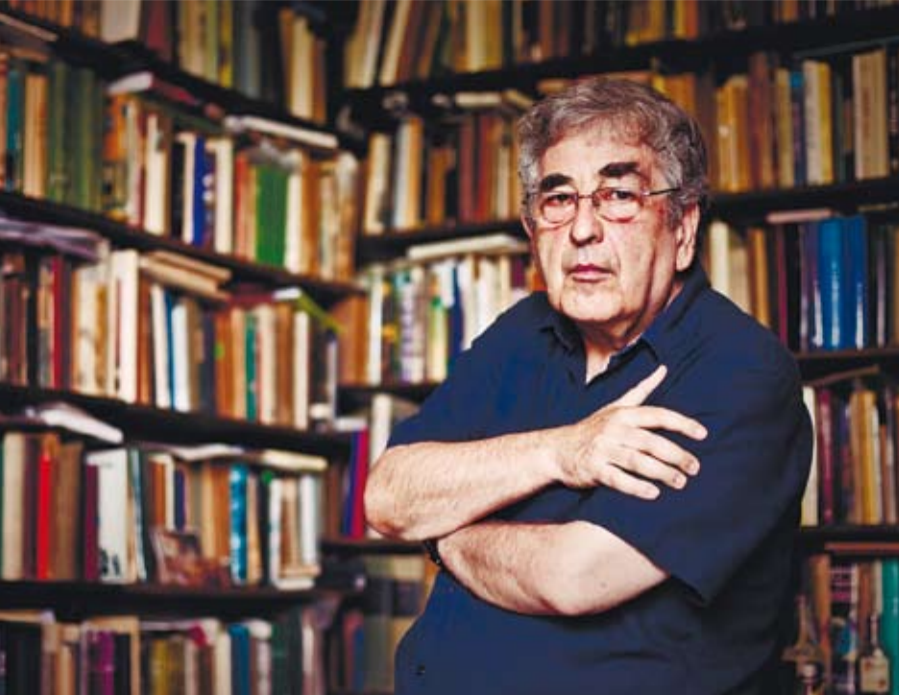
פרישה בתרבות המערבית היא תהליך נפשי קשה, אומר בורק, גם הוא תמיד באה בהתענה.

אנשים לא באמת מאמינים שיום אחד זה יקרה. "כשאת פוגשת מישהו בכניכות חברתיות את קודם כל שואלת אותו מה הוא עושה. זאת תעודת הזהות המיכחית שלנו. ואני חושב שאם תעזיבי את העסקים ותתמסרי באותה אינטנסיביות לאחד התחביבים, יהיה לך קולב מספיק טוב לתלות עליו את ההישגיות שלך. מי שלא מתכונן לזה, בצורה מושכלת, טובל סבל רב. לא פשוט לפתח הרגלי קריאה והאזנה בגיל 50 או 60".

היום בורק וקרפול כמעט פנסיונרים. משי קיפים על תל אביב מגבוה, מביתם הנאה מאוד שרואים ממנו את הים. נוסעים בעולם, רוכשים יצירות אמנות נבחרות לאוסף שלהם. אוסף שאין לו קו מנחה אחיד ולא נעשה לצורכי השקעה אלא מורכב מגחמות אישיות בעלות אוסציאציות פריטיות. כמו הצילום המקורי מחספ של הסרט "מוות בוונציה". "אני אוהב את הסיפור של תומאס מאן, אהבתי את הסרט, הצילום הוא אוסציאציה אישית מאוד מיוחדת. קניתי אותו בגלריה בלונדרון".

יש באוסף הרבה אורל מסטרס, מעט אמינות ישראלית. את התבליט של איור לספר של סמואל טיילור קולרידג' הוא קנה אצל סוחר אמינות בהולנד, רגע אחרי שכתב מאמר שבו תתייחס לפואמה של קולרידג' על יורד הים הקדמון. "צייטוטי משט הביטוי sadder and wiser, כתבתי שהמוראאים הם משקיעים טובים יותר, ואו הייתי ביריד בהולנד ואני רואה את הפלטה שעליה עשו תבליט של האמן הצרפתי גוסטב דורה, שעיטור את ספרו של קולרידג', או יכולתי לא לקנות אותו?"

בורק קורא הרבה ספרים, מאוין למוזיקה,

חיים באר. תבט של אציל ואיש עסקים אנגלי

רק אם מתכופים

הסופר חיים באר על ידידו יעקב בורק

הספר "האם שימפנזים חושבים על פרישה" תורגם לשפות רבות: אנגלית, איטלקית, הולנדית, פורטוגלית, יפנית, קוריאנית וסינית. ואף על פי כן, אחרי שהוא יצא לאור, הלך בורק ללמוד כתיבה ויצרת אצל הסופר חיים באר, בסדנה בבית אריאלה בתל אביב, ומאז הם היו לידידים. "יום אחד הוא הראה לי טקסט שהוא כתב על ציור", אומר באר. "זה היה מדהים, כל הקבוצה לא הבינה מה הוא רוצה ואני הרגשתי שזה נופל על אוזניים ערלות והתחלתי לדבר איתם על איך אני קורא את זה. בדרך כלל אני עומד מהצר ולא מתערב, אבל כאן לא יכולתי להתאפק.

"מאז אנחנו נפגשים מעת לעת, אבל הוא נשאר אניגמטי בשבילי. הוא מימש את החלום הבורגני של הכסף, אבל חי נכון יותר מהרבה אנשים ויודע מה לעשות עם הכסף. אני מעריך אותו מאוד. הוא תוהה על קנקנו של העולם במבט של אציל ואיש עסקים אנגלי. בענווה ואלגנטיות מעוררות כבוד. אין בו רגשנות סנטימנטלית, מצד שני הוא קשוב לעולם עם סקרנות בלתי רגילה. לעתים נדירות אני פוגש אדם כל כך סקרן, יותר אפילו מן האקרמאים שאני מכיר, שכל אחד מהם מסקרן בתחום הצר שלו.

"יש בו משהו רנסנסי. הוא מתעניין במדע, בסוציולוגיה, פסיכולוגיה חברתית, אין בו שמץ ממה שאני מזהה אצל אנשים שהם דור ראשון לעושר ואין בו בזבזנות ראוותנית. לא פעם אני שואל את עצמי איך הייתי חי את חיי אם לא הייתי טרוד בענייני פרנסה, ולא יודע לענות על זה. אצלו יש איוושות ישירות וניקיון וזה פלא. הוא ימשיך ללבוש את הבגדים שנראים רגילים ורק אם מתכופפים, רואים שהם נגזנו בחנויות טובות. הוא לא מוציא עטים ואין לו שעונים ויש בו משהו נדיב מאוד רגשתי וציבוריית. רוב זמנו מוקדש לעמותות. אין לו שום שטיק של עשירים. זה נורא יפה. מענטש זאת המילה".

רואה תיאטרון וקולנוע, עוסק בספורט (רץ פעמיים בשבוע 10 ק"מ, שוחה ומשחק טניס וגולף), משקיע הרבה זמן וכסף בפעילות חברתית בהתנדבות ומרצה. את התמורה מהרצאותיו ואת התמלוגים ממכירת הספרים הוא מעביר כתרומה לעמותות שבהן הוא מעורב; "מידות", "חברה לדי רוג מלכ"רים שבה הוא היו"ר, ו"עוגול לטובה", שבה הוא חבר בוועד המנהל. חברים יש לו מעטים. "אני לא אוהב המונים, אלא במנות קטנות, בלי יותר מדי רעש", הוא אומר.

אושר בגיל השלישי

המטלה הקשה ביותר של בורק היא לשכנע אנשים שאין קשר בין עקומת האושר שלו לנטיקומת העושר. "חייבים להבין את ההבדל בין הצ'לחה לבין אושר. הצלחה זה להשיג את מה שאתה רוצה ואושר זה לרצות את מה שהשגת, וזה הברל עצום".

זו קביעה מצמצמת. אם תהיה מרוצה ממה

ויודע איך זה. אחר משחקי האושר הגדולים הוא האמונה שכסף יכול להשפיע על האושר שלך".

ומה כן משפיע?

"פעילות גופנית, פעילות מינית, רצוי עם מישהו שאתה אוהב, קשרים אנושיים עם חברים ומשפחה, שינה חשובה יותר ממשכורת, טלוויזיה סגורה. אוסף של חוויות. בסופו של דבר נוכור את החוויות ולא את הנכסים".

ארם שאין לו כסף לא יתפתה באמצע החיים לעזוב את הפרנסה וללכת לעשות משהו שחי שקה נפשו. אתה והוא מדברים על שני תהדים שונים.

"זה נכון אבל יש נחיות מסוימת בטענה שלך שעוזרת לך להימנע מלהתמודד עם השאלה הגדולה של מה את עושה ואיך את עושה, תחת התי"רוץ של מלחמת הקיום היומיומית. יכול להיות שהפתרון המעשי זה לעבוד קצת פחות ולפנות חלק מהזמן כדי לעשות את הדבר שחשוב לך. זה בדרך כלל כרוך בתעצומות נפש".

איזה קושי יש בשינוי?

"הקושי לצאת מאזור הנוחות שלנו, ואי אפשר להתפתח בלי לצאת מאזור הנוחות. באטיות רבה, בצעדים והירים מאוד לעבור למקום שאתה לא מכיר, זה המקום שממנו מתפתחים. זה הסיכון היחיד שהיום לוקח. להיות במקום לא מוכר, לרד"וש מיומנויות, לעלות בעקומת הלמידה שלו, לעמוד מול קהל שהוא לא מכיר. פסיכולוגיה ועסקים זה לא כל כך רחוק".

באמצע שנות ה-90 הרגיו כאן בורק אנשים לא מעטים. ב-93 הונפקה אורגניון בבורסה, גייסה 33 מיליון שקל ממשקיעים מוסדיים תמורת 66.3 שקל למניה. אבל ב-98 התרחשה מפולת ומחירי רי המניות צנחו ומנהלי אורגניון החליטו לרכוש מהציבור את המניות בחורה ולמחוק את החברה מהמסחר בבורסה. בדרכה של אורגניון עמדו שני גופים מוסדיים שהחזיקו במניות שלה: קרנות הנאמנות של פיא ופסגות, שטענו שמחיר הרכש שהציע אורגניון נמוך מדי – 38.5 שקל למניה. בורק ושותפיו לא ויתרו והודיעו על "איחוד הון" שותחיות את פיא, פסגות והציבור עם שבירי מניות בלי יכולת לסחור בהן. בסוף '98 הושלמה העסקה והחברה נמכרה בחורה לבעליה במחיר נמוך בהרבה מהצעת הרכש המקורית.

בשוק ההון קראו לזה תרגיל לא הוגן. בורק אומר שמצא את עצמו בסכך רגולטורי מעיק עם חברה קנרית שנאלצה לעמוד בתקנות של קנדה, של הרשות לניירות ערך בישראל, הבורסה ושל בנק ישראל בימים של פיקוח על המטבע. "בנק ישראל חשש שישראלים יעקפו את התקנות המימיריות וינצלו את האפשרות להשקיע שקלים בחברה ציבורית וזה כמו אורגניון וזו בתורה תשקיע בחו"ל", הוא אומר. "ואמנם, ההנפקה של אורגניון לבורסה בשנת '93 התאפשרה רק לאחר קבלת היתר מיוחד מבנק ישראל. עם הזמן הפכו חלק מההגבלות הרגולטוריות בלתי נסבלות מביחינת הגמישות העסקית ואורגניון הגישה בג"ץ נגד בנק ישראל. בג"ץ נמנע מלהתערב ודחה את בקשתנו לאפשר לנו להשקיע בחו"ל, ויצר בכךמציאות שבה לא יכולנו לגייס כספים בבורסה המקומית. לכן החלטנו למחוק את החברה מהמסחר בדרך של הצעת רכש לבעלי המניות של החברה. שוק ההון של שנות ה-90 לא התאים כנראה ליצור העסקי המודר של חברה קנרית הנסחרת בבורסה בישראל. היום, כמוזן, חברות וזרות מחזרות כדי שירשמו למסחר בבורסה המקומית וגם הפיקוח על המטבע הוסר, אבל את ההנאה מהשנוי המבורך הותרנו לאחרים".

למה מייפיק מקיזה חבשו קפרות?

"לא כל מימיות ההתאבדות התיימו בהצלחה אבל בלי קשר לזה, הטייטום היפנים, כמו הגרמנים, לא הלמו להפך את הסדר, גם כשהיו לפני משימת מוות ודאית. הסדר היה חייב להישמר בכל מחיר".

זו לא חוכמה שמישהו עשיר אומר שעושר לא חשוב.

"יש כשל לוגי בצורת הניסוח. אני לא מתווכח עם מה שטעון שאין לו לצרכי הבסיסיים. אני מדבר רק על הטעות הרווחת בתרבות המערבית וחושב שאם מישהו יכול להתייחס לקשר בין אושר לעושר, זה משהו שיש לו, כי הוא לפחות היה שם

כוננית סוף <

loria@haaretz.co.il

^[1]